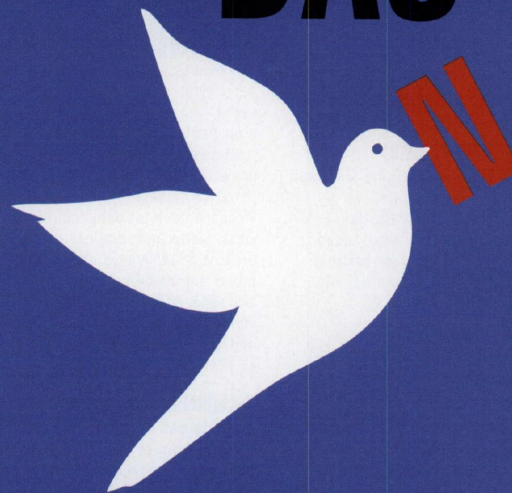

Teksts ELĪNA KĀRKLUVALKA

DĀS ĀKI

Ziedošanu mēdz saukt par brīvu dāvanu – tādu, kas neuzliek pienākumus. Īpaši, ja tā pasniegta anonīmi. Izklausās brīnumaini, taču šis emocionālais žests patiesībā ir racionāls. Vīrieši ziedo vairāk nekā sievietes, un latvieši – dāsnāk nekā igauņi.

PAR IGAUŅIEM

Latvieši ir ziedotāji, un ne tikai Ziemassvētku laikā. Tās ir bijis jau teju pirms simt gadiem, kad sievietes ziedoja savas vērtslīetas Latvijas armijas atbalstam 1919. gada brīvības cīņās. Vēlāk šis ziedošanas kalpoja par pamatu valsts pirmajām zelta rezervēm un tādējādi palīdzēja lata kursu noturēt noteiktā līmenī. Vēl viens lielisks apliecinājums ir Brīvības pieminekļi, ko uzcēla par tautas saziņotajiem līdzekļiem. Arī siltā tēja un sviestmaizi kalni bariķāžu laikā bija izcils brīvprātības žests. Lielākoties šie piemēri ir nosacīti sievišķīgas labdarības

formas, turklāt eksistējušas jau kādā izšķirīgā brīdī grūtāk palikt vērotāja lomā. Kā ir mierā laikos? Labdarība turpinās. Turklāt pretēji stereotipam, ka tā jau tāda dāmu padarīšana, lielākie ziedotāji mūsdienās ir vīrieši. Vieniem motivācija ir emocijas, citi to, iespējams, dara tādēļ, ka netic nodokļu izlietojuma caurspīdīgumam.

Labdarība vienmēr ataino sabiedrības aktuālo stāvokli – finanšu paradumus, informācijas meklēšanas veidus, labklājības līmeni un aktuālās problēmas –, norāda organizācijas *Ziedot.lv* vadītāja Rūta Dīmanta. «Krizes

laikā aktuālas bija zupas virtuves un pārtikas palīdzības pakas. Ja tagad mēs lūgtu ziedot pārtikai, cilvēki neatsauktos, jo viņi saprot, ka Latvijā no bada vairs nomirt nevar. Jo attīstītāka sabiedrība, jo ziedošanas mērķi ir augstāki no Maslova piramīdas vidējā – līdzekļu velta zinātnei un izglītībai.» Tiesa, ziedošana šādām jomām ir vairāk populāra rietumos un pie mums attīstās tikai pamazām. «Mēs uzreiz nevaram atbalstīt tik netveramas lietas kā zinātni. Ja kādam šobrīd nav pieejami medicīnas pakalpojumi, mēs nevaram ziedot medicīnas izpētei,»

piebilst Dīmanta. Arī pasaules tendences rāda, ka cilvēki vairāk ir gatavi ziedot citiem cilvēkiem, nevis kādām jomām. Gan pasaulē, gan Latvijā privātpersonas visvairāk atvēl līdzekļus, pirmkārt, bērniem, otrkārt, dzīvniekiem, treškārt, veciem ļaudīm. Tie pārsvarā ir emocionāli ziedošanas mērķi, kas citos visbiežāk spēj modināt līdzcietību.

ĪEMĀCĪJA TRIMDAS LATVIEŠI

Tradīcija ziedot kam netveramākām, piemēram, izglītībai, Latvijā ienākusi, lielā mērā pateicoties trimdas latviešiem un jo

FOTO LETA, NO PRIVĀTĀ UN BĒRŅU SLIMNĪCAS ARHĪVA

īpaši uzņēmējam Vilim Vitolam, kurš 2002. gadā kopā ar sievu Martu nodibināja *Vitolu fondu*. Tā mērķis ir palīdzēt centīgiem un spējīgiem, taču maznodrošinātiem jauniešiem studēt Latvijas augstskolās, maksājot stipendijas ikdienas izdevumu segšanai tiem, kuru vidējā atzīmē ir vismaz 7,5. Vienas stipendijas apmērs svārstās no pusotra līdz divarpus tūkstošiem eiro gadā, kopumā ik gadu izmaksājot aptuveni miljonus eiro. Ierosmi fonda izveidei Vitols savulaik guva no personiskās pieredzes – pēc Venecuēlas Centrālās universitātes absolvēšanas viņš saņēma Forda stipendiju, kas deva iespēju studēt maģistrantūrā ASV. Ieguvis izglītību, viņš pats sāka ziedot labdarībai jau no savas pirmās algas. Zīmīgi, ka *Vitolu fonds* šobrīd darbojas Lāčplēša ielas neliela koka namiņa mansardā – dzīvoklī, kur savu bērniņu līdz emigrācijai pavadīja pats Vilis Vitols.

No sarunas par labdarību Vitols atsakās, atvainojoties, ka visu, kas sakāms par šo tēmu, jau sen esot izstāstījis. Tā vietā meceņāts rosina satikties ar fonda valdes priekšsēdētāju Vitu Diķi, ko viņš raksturo kā veiksmīgāko ziedojumu piesaistītāju Latvijā. Diķe fondu vada no tā darbības pirmsākumiem, kad Vitols, ar ko viņa iepazīnās, strādājot par programmu vadītāju sabiedriskā labuma organizācijā *Junior Achievement Latvija*, uzaicināja pievienoties. «Pirmajos gados vairāk ziedoja trimdas latvieši, bet šobrīd tie ir Latvijas uzņēmēji un iedzīvotāji. Lepojamies, ka esam iemācījušies ziedot. Ziedojumu var piesaistīt tad, ja pats tic mērķim. Kā savulaik lasīju kādā grāmatā, ziedošanā svarīgākais ir acu kontakts – tad ir grūtāk atteikt,» atzīst Diķe.

Ziedojumu piesaistīšana gan bija svarīgāka pirmajos gados, kad fonds vēl nebija tik pazīstams. Tagad ir nostabilizējies pastāvīgo ziedotāju loks un daudzi jauniešiem ceļu līdz fondam atrod paši. Trimdas latvieši pārsvarā ziedo tādēļ, ka bēgļu gaitās nesavtīgu palīdzību saņēmuši paši. Citi tādējādi veido saikni

ar dzimteni – ja kādu iemeslu dēļ nevar atgriezties Latvijā, tad vismaz palīdz jauniešiem šeit. Kāds liktenstāsts slēpjas teju aiz katra ziedotāja stipendijas. Piemēram, Austrālijas latvieti Regīna Rubene ar savu ziedojumu ļauj piepildīt sapni, kas nebija lemts pašai. Proti, Rīgā uzsāktās medicīnas studijas viņa pēc emigrācijas pabeidza Vācijā, taču tālākās trimdas gaitas aizveda uz Austrāliju, kur Eiropā iegūto izglītību neatzina. Rubene visu mūžu bija spiesta strādāt darbus, kas nebija saistīti ar sappu profesiju, tādēļ tagad šādu mērķi viņa palīdz sasniegt kādam citam.

NEDĀVINIET DĀVANAS – ZIEDOJIET

Fonda vadītāja Diķe savus ziedotājus raksturo kā cilvēkus, kam neatkarīgi no ienākumu līmeņa naudas pietiek un vēl paliek pāri. Citi fondam noziedo

arī atsevišķas ģimenes un internātskolas. «No savas algas viņš regulāri ziedoja 70%. Pats brauca ar 18 gadu vecu mašīnu, un mūsu tikšanās reizēs viņam mugurā visus šos gadus bija viena un tā pati jaka,» stāsta Diķe.

Vitolu fonds Latvijā ir veicinājis vēl kādu iepriekš nebijušu tradīciju – ziedojumus nelaika pieminai, kurus tuvinieki lūdz nest bērēs ziedu un vainagu vietā. «Kanādā, ASV, Austrālijā un Vācijā ir vispārpieņemta prakse, ka bērēs nepērķ lielus vainagus, bet ziedo naudu. Pie mums ar šādu domu pirmo reizi vērsās trimdas latvietis Brunis Rubess, kad mūžībā aizgāja viņa sieva. Toreiz neko tādu nebiju dzirdējusi, bet tagad ir ļoti daudz stipendiju, kas saziēdotas bērēs. Tāda arī tika savākta, aizējot mūžībā Brunim Rubesam,» stāsta fonda vadītāja. Citi izveido īpašas stipendijas vecāku piemiņai. Vēl viena populāra ziedojumu forma ir stipendijas, kas savāktas,

NO SAVAS ALGAS VIŅŠ REGULĀRI ZIEDOJA 70%. PATS BRAUCA AR 18 GADU VECU MAŠĪNU, UN MŪSU TIKŠANĀS REIZĒS VIŅAM MUGURĀ VISUS ŠOS GADUS BIJA VIENA UN TĀ PATI JAKA.

kaut vai vienreiz 5 eiro, citi to dara regulāri. Piemēram, vecākais ziedotājs līdz šim bijis Anglijas latvietis Jānis Tauriņš, kurš līdzekļus atvēlēja līdz pat mūža nogalei 99 gadu vecumā. Izstiku viņš bija pelnījis ogļu raktuvēs un naudu fondam ziedoja no savas pensijas, dzīvojot Anglijas latviešu veco ļaužu aprūpes mītnē *Straumēni*. Savukārt jaunākais ziedotājs bija mūsu fonda bijušais stipendīdāts Mečislavs Maculēvičs, kurš ziedoja 23 gadu vecumā.

Fonda mecenātu vidū bijis arī skandaloza un reizēm pretrunīgi vērtētais Amerikas latvietis ārsts Aivars Slucis. Aiz skandāliem, kas saistīti ar Sluci, ēnā palicis fakts, ka viņš bijis dāsnis mecenāts. *Vitolu fondam* ārsts kopumā ziedojis ap pusmiljonu eiro, turklāt atbalstot

atzīmējot priecīgus notikumus, piemēram, apaļas dzimšanas dienas vai kāzu jubilejas. Tā rīkojusies eksprezidente Vaira Viķe-Freiberga ar vīru Imantu Freibergu, kas jau gadiem ziedo arī 8% no savām pensijām. Gan svinot zelta kāzas, gan atzīmējot Imanta 80 gadu jubileju, ielūgumos visiem dāvanu un ziedu vietā bija lūgts ziedot stipendijai. Šādu aicinājumu saviem 50 gadu jubilejas viesiem savulaik izteica arī uzņēmuma *Euroskor* īpašnieks Jānis Andersons, tā savācot apmēram 11 tūkstošus jauniešu stipendijām.

Vitolu fonda galvenais mērķis bijis palīdzēt jauniešiem sasniegt tādu dzīves līmeni, lai viņi varētu atgriezties un palīdzēt citiem. Pēctecības veidošanā liela nozīme ir arī faktam, ka ziedotāji ne tikai velta līdzekļus, bet arī

VITA DIĶE, *Vitolu fonda* valdes priekšsēdētāja

LIENE DAMBIŅA, *Bērnu slimnīcas fonda* valdes priekšsēdētāja

RŪTA DIMANTA, *Ziedot.lv* vadītāja

INĀRA TETEREVA, *Borisa un Ināras Teterevu fonda* dibinātāja

BĒRŅU SLIMNĪCAS VECĀKU MĀJA pēc un pirms renovācijas – pirmais projekts, ko īstenoja fonda vadītāja Liene Dambiņa.

tieskas ar stipendiātiem. «Viņi dodas kopā uz teātri, aiziet pusdienās uz restorānu, lai pārrunātu, kā ir gājies. Bieži vien stipendiātiem tas ir pirmais restorāna apmeklējums. Jauniešiem šis tikšanās ir ļoti svarīgas, jo ziedotāji tādā veidā var nodot arī savu dzīves pieredzi,» stāsta Diķe. Četri no stipendiātiem, kas reiz ar fonda atbalstu ieguvuši izglītību, tagad ir nodibinājuši savas stipendijas un atbalsta citus. Līdzīgu gandarījumu pauž arī Ināra Tetereva, kas kopā ar vīru Borisu ir Latvijas lielākie privātie mecenāti. Ziedot labdarībai viņus mudinot pārliecība – lai cilvēks pats būtu laimīgs, ir jādara laimīgi apkārtnieji. Projekti, kuros *Borisa un Ināras Teterevu fonda* iesaistās, aptver plašu loku – atbalstu izglītībai, kultūrai, grūtībās nonākušiem ļaudīm, rūpēm par dzīvniekiem, kā arī izcilām idejām novados. «Un rezultāti sagādā gandarījumu. Ir aizkustinoši uzzināt, ka mūsu nesēnā izstāde *PRADO 12 raksturi* ir bijusi visapmeklētākā Mākslas muzeja *Rīgas Birža* vēsturē. Aprītē ienāk mūsu bijušie stipendiāti – tagad jaunie mediķi, mākslinieki un mūziķi. Īstenoti simtiem projektu novados. Top Latvijas Laikmetīgās mākslas muzejs,» pauž Ināra Tetereva.

MILJONS BĒRNIEM

Raugoties uz mecenātisma vērienu, varētu šķīst, ka ziedošana ir tikai turīgo privilēģija. Tas ir maldīgs uzskats, jo formas var būt dažādas. To lieliski apliecina *Bērnu slimnīcas fondam* veltītie ziedojumi. Tā vēsturē bijis gan pērn saņemtais miljons no uzņēmuma *Mikrotikls*, gan, piemēram, kāda pacienta tēta piedāvājums

KĀ MĒS KĀ VARAM KVALIFICĒT, KAS IR AIZDOMĪGS ZIEDOJUMS? MAN KĀ FONDA VADĪTĀJAI NAV TIESĪBU TO IZVĒRTĒT, JA IR BĒRNI AR VESELĪBAS PROBLĒMĀM, KAM VAJAG PALĪDZĪBU.

slimnīcas Vecāku mājā atjaunot āra terasi. «Mēs nodrošināsim vajadzīgos materiālus, bet viņš izdarīs darbu. Tā bija viņa iniciatīva – viņš bija pamanījis, ka terase ir novecojusi. Brīnišķīgs ziedojums, jo mums tieši vajag terasi! Ne vienmēr ir jāziedo nauda,» stāsta *Bērnu slimnīcas fonda* vadītāja Liene Dambiņa. Ne mazums ir arī tādu vīriešu, kas fonda kontā ieskaitu kādu summu katru mēnesi. Lielākais privātpersonas ziedojums līdz šim ir bijis 20 000. Kāda ir šo cilvēku motivācija, var tikai minēt, jo vairākums vēlas palikt anonīmi.

Līdzīgu atturību mēdz ievērot uzņēmumi, kas ziedo fondam. Šādu nostāju izvēlēties arī dāsnais ziedotājs *Mikrotikls* – uzrunājuši intervījam, saņēmām atteikumu ar aizbildinājumu, ka uzņēmums ir ļoti aizņemts. Dambiņa norāda, ka ziedotāji izvairās par to runāt, jo pastāv bažas, kas šo žestu iztulkos tikai kā sabiedrisko attiecību kampaņu. «Vai arī uzņēmuma darbības veids nav saistīts ar publicitāti Latvijas kontekstā. Līdz ar to viņiem nav intereses un vēlšanās pēc publicitātes. Daudzi, kas ziedo *Bērnu slimnīcas fondam*, ir bijuši šeit. Lielai daļai ir bērni, un viņi labi spēj iztēloties, ko nozīmē, ka bērns ir smagi slims. Tā ir tiešām cilvēciska motivācija un vēlšanās palīdzēt kādam, kuram ir grūti un, iespējams, bez tava atbalsta nav risinājuma. Es pat

neatļautos ziedotājiem vaicāt par motivāciju, lai gan interese, protams, mums ir. Mēs nevēlamies ziedotājus apgrūtināt vēl ar virkni jautājumu, ja nerodas atbilstīga situācija. Domāju, ka tas ir ieguldījums Latvijas nākotnē. Kas mums vēl var būt bez veselīem bērniem? Kurš mums spēlēs basketbolu un dziedās *Dziesmu svētkos*? Tā ir pamatlaieta.»

KONSULTĒJAS AR AUDITORIEM

Fonda statistika liecina, ka regulāro privāto ziedotāju vidū vīriešu ir vairāk nekā sievietes. Tāpat uzņēmumu vadītāji vai pārstāvji, kas vērsas fondā ar vēlmi ziedot, teju 90% gadījumu ir vīrieši. Lai gan ziedošanu uzskata par emocionālu žestu, uzņēmumi tam pieiet ļoti lietišķi. «Viņi ļoti cienījami un racionāli veic izvērtējumu, dažkārt arī piesaistot auditorus, kuri pēta biedrību, tās struktūru un to, cik mērķtiecīgi tiek izlietoti līdzekļi,» stāsta Dambiņa. Fonds ar uzņēmumu vienmēr cenšas saskaņot naudas izlietojumu, lai gan vairākums parasti saka – tērējiet pēc saviem ieskatiem! «Taču man vienmēr bijis ļoti svarīgi, ka cilvēki saprot, kur naudu ieguldām. Man ir labāka sajūta, ja izskaidrojam naudas izlietojumu. Cilvēki šo naudu tomēr nopelna, smagi strādājot. Viņi to atdod citiem, lai varētu kaut ko paveikt, tāpēc ir sva-

riģi saprast, kas bija tas labais darbs.» Reizēm fonds uzrunā uzņēmumus ar lūgumu ziedot konkrētām mērķim. Tā šogad īsteno ti divi vērtīgi projekti – Autisma kabineta izveide, ko palīdzēja īsteno tehnoloģiju uzņēmums *X Infotech*, un stipendija rezidentiem jauno ārstu piesaistei konkrētās specialitātes, ko atbalstīja nekustamo īpašumu kompānija *SIA CCDU Baltic*. «Ir identificētas jomas, kur speciālistu pietrūkst. Pirmās stipendijas saņems bērnu psihiatri. Tas ir milzīgs ieguldījums bērnu veselības nākotnē – fonds var sarūpēt visu, bet, ja nav, kas ar bērniem strādās, nebūs nekā,» uzsver Dambiņa.

Nereti ziedotājiem ir būtiski, kādas ir labdarības organizācijas administratīvās izmaksas. Likumdošana pieļauj, ka tās var veidot 25%. *Bērnu slimnīcas fonda* gadījumā tie ir 2%. «Es nesapemu atalgojumu vispār, mums ir divas algotas darbinieces, kuras arī šeit neestrādā finansālu iemeslu dēļ. Piemēram, kolēģei, kas atnāca no augsta amata *Lattelecom*, alga tagad ir divreiz mazāka. Tas ir jautājums par vērtībām un, protams, iespēju – tev ir tāda ģimenes situācija, ka tas ir iespējams,» stāsta vadītāja. Fondā Dambiņa sāka strādāt pēc tam, kad vidējais dēls nonāca bērnu slimnīcā un ģimene guva pozitīvu pieredzi sadarbībā ar ārstiem. Tas bija viņas un vīra Viļa Dambiņa kopīgs lēmums, jo izvēle vēlēt sevī brīvprātīgam darbam ietekmē visu ģimeni: «Vakaros vīrs reizēm ir spiests klausīties, kādas situācijas pa dienu risinātas un kas vēl jādara. Mums nav šaubu, ka tā ir ļoti laba lieta,»

un varam pieciest neērtības, kādas tas rada. Tas nav tikai laika trūkums, bet arī emocionālā komponente, jo dažkārt darbs ir psiholoģiski ļoti grūts.»

Dambiņa, būdama ļoti kopta un ļoti ģērbta sievietē, atzīst, ka apzinās – viņas kā labdarības organizācijas vadītājas ārējais tēls var radīt nepareizu priekšstatu. «Saprotu, ka cilvēkiem tas var šķist jocīgi. Tādēļ man ir ļoti atvieglojoši pateikt, ka strādāju brīvprātīgi un ziedoju tam savu laiku un enerģiju. Tas dažkārt atvieglo situācijās, kad man ir jālūdz citiem, – es pati tā daru un man ir vieglāk lūgt nākt palīgā. Lai gan uzskatu, ka cilvēkiem ir jāsaņem atalgojums par darbu, ko viņi dara. Man situācija ir izveidojusies tāda, ka atalgojums nav būtisks ikdienas vajadzību nodrošināšanai.»

Bez nevainojamas reputācijas labdarības organizācija darboties nespēj, taču kā ir ar ziedotājiem – vai ir bijušas situācijas, kad fondam sanāk vētīt kādu nevienuzīmīgu labdari un domāt, vai pieņemt šo dāvanu? Dambiņa līdz šim ar to nav saskārusies, taču viņa ir prātojusi, kā rīkotos, ja tādu ētisku izvēli vajadzētu izdarīt. «Kā mēs kā labdarības organizācija varam kvalificēt, kas ir aizdomīgs? Domājot par morālajām kategorijām, vienmēr esmu nonākusi pie secinājuma, ka man kā fonda vadītājai nav tiesību to izvērtēt, ja ir bērni ar veselības problēmām, kam vajag palīdzību. Mans morālais vērtējums tikpat labi nav nekā vērts. Kas es tāda esmu, lai sāktu morāli izvērtēt cilvēkus? Cita lieta, ja ir problēmas ar VID vai ziedojumu avots nav saprotams.» Reizēm mēdz uzskatīt, ka cilvēki ar ziedojumu mēģina attīrīt sirdsapziņu. Kā fonds rīkotos, ja ziedojums ienāktu no kriminālietā apsūdzētas personas? «Tādas situācijas nav bijušas, bet tikpat labi tā varētu būt. Viņš ir apsūdzēts, ja būs vainīgs, saņems sodu, bet kāpēc lai liegtu viņam palīdzēt bērniem? Neesmu tiesnese, un man nav tiesību cilvēkus šādā veidā vērtēt. To dara citas organizācijas. Cits jautājums, ja šis cilvēks paģērētu publisku palīdzību vai cita veida publicitātes veidošanu.»

JAUNA KĀRTĪBA

Daudziem glaimojošs varētu šķist fakts, ka ziedojumu kopējā apmērā esam priekšā igauņiem – 2015. gadā Latvijā sabiedriskā labuma organizācijām ziedoti 53,8 miljoni eiro, kamēr Igaunijā tie bija 7,6 miljoni. Taču lielam patosam te nav vietas – kā norāda nodokļu advokāts Jānis Taukačs, iemesls tam, visticamāk, ir pragmatiskais. «Tas, ka esam priekšā igauņiem, lielā mērā ir skaidrojams ar labumiem, ko ziedojo gūst uzņēmumi.» Igaunijā ziedotājiem nav nekādu motivējošu mehānismu, taču Latvijā uzņēmumi līdz šim varēja saņemt uzņēmuma ienākuma nodokļa (UIN) atlaidi 85% apmērā no ziedojuma. Nodokļu reformas dēļ no nākamā

iepriekšējā gada peļņas, neatkarīgi no tā, vai peļņa ir izmaksāta. Otrais modelis ir līdzīgs, taču paredz, ka ziedot un saņemt UIN atlaidi varēs par tādu summu, kas nepārsniegs 2% no iepriekšējā gada darba algu fonda. «Pirmajā gadījumā esmu nopelnījis 100 000, un 5 000 varu ziedot, nemaksājot par ziedojumu UIN. Otrajā gadījumā, ja kopējā darba algu summa uzņēmumā ir 100 000, tad 2000 var neaplikt ar UIN un ziedot,» modeļa ieviešanu dzīvē skaidro nodokļu jurists Taukačs. Trešais modelis ir līdzīgs esošajam – tas ļaus gūt UIN atlaidi par 75% no ziedotās summas, taču nepārsniedzot 20% no aprēķinātās UIN summas par dividendēm. Trešā modeļa

ZIEDO, NEVIS MAKSĀ NODOKĻUS

Latvijas uzņēmumu lielais ziedojumu apmērs daļēji apliecina neuzticēšanos nodokļu sistēmas caurspīdīgumam un līdzekļu izlietojumam, kas liek domāt, ka izmaiņām ziedotāju aktivitāti ievērojami mazināt nevajadzētu. «Parasti uzņēmumu filozofija ir tāda – ir izvēle līdz zināmā summai samaksāt to UIN vai ziedot labdarībai. Kāpēc neiedot summu konkrētam labdarības projektam, ja redzu, ka nauda aiziet cēlam mērķim? Mēs labi zinām, kā ir ar nodokļu izlietojuma efektivitāti un caurspīdīgumu, – daudzi tam neuzticas, un šobrīd diemžēl pamatoti, bet tie ir vieni no galvenajiem

LATVIJAS UZŅĒMUMU LIELAIS ZIEDOJUMU APMĒRS DAĻĒJI APLIECINA ARĪ NEUZTICĒŠANOS NODOKĻU SISTĒMAS CAURSPĪDĪGUMAM UN LĪDZEKĻU IZLIETOJUMAM.

gada gan gaidāmas izmaiņas līdzšinējā kārtībā. «Tam ir divi iemesli. Pirmkārt, Finanšu ministrijai bija plāns, ka jāiet uz Igaunijas UIN modeli. Tas savukārt radīja spiedienu no Pasaules Bankas un Eiropas komisijas – ja ejat uz Igaunijas modeli, UIN iekasēšanas apjomi būtiski kritīsies, tādēļ jums jāatsakās pēc iespējas no visām nodokļu atlaidēm, kas šobrīd ir likumā. Otrkārt, joprojām pastāv problēma, ka daļa no nevalstiskā sektora pārstāvjiem negodprātīgi izmanto šo iespēju. Vakar pat redzēju, ka pētījumā par naudas atmazgāšanu bija pieminēts nevalstiskais sektors. Šo iespēju izmanto negodprātīgi, ļaujot ziedot un pēc tam daļu naudas izmaksājot atpakaļ skaidrā naudā, izlietojumu mēģinot noslēpt. Nevalstiskā sektora pārstāvji gan aktīvi gāja uz Saeimu un skaidroja, ka dažu krāpnieku dēļ nevar sabojāt visu sistēmu, kas darbojas labi,» stāsta Taukačs.

Nākamgad plānots ieviest trīs dažādus UIN atvieglojumu modeļus. Pirmais paredz iespēju saņemt UIN atlaidi ziedojuma summai, kas nepārsniedz 5% no

mīnuss atšķirībā no pirmajiem diviem – jābūt maksātam UIN, lai saņemtu atlaidi.

Sabiedriskā labuma organizāciju pārstāvji norāda, ka gaidāmās izmaiņas daudzus uzņēmumus, domājot par nākamā gada ziedojumiem, darījušas piesardzīgus. Runāt par to publiski uzņēmumi nevēloties, taču jūtams, ka pozīcija esot nogaidoša. Nodokļu advokāts Taukačs gan uzskata, ka tam īsti nav pamata, jo jaunais modelis patiesībā paver plašākas ziedojumu iespējas. Drīzāk pie vainas ir modeļu sarežģītība un to skaidrošanas trūkums, kas uzņēmumos radījusi neizpratni. «Es spēlēju golfu, un viens no uzņēmuma vadītājiem, kas sponsorēja turnīru, teica, ka nākamgad to vairs nedarīs, jo jaunais ziedojumu modelis to ierobežos. Manuprāt, viņš vienkārši vēl nav iedziļinājies, jo atliek vien strādāt ar peļņu un to pat nesadalīt, lai jau jaunā UIN atlaide būtu piemērojama. Ja uzņēmums strādā ar zaudējumiem, tad arī ziedošana nav loģiska. Salīdzinot ar to, kā ir citās valstīs, arī jaunais modelis ir ļoti dāsns.»

motivatoriem maksāt nodokļus. Ziedojo skaidri redzama saite starp iedoto summu un tās izlietojumu. Iespējams, jāpārņem Skandināvijas modelis un jāsūta paziņojumi – tu esi samaksājis nodokļos tik un tik, un tas ir aizgājis tur,» norāda Taukačs.

Vai tas, ka Igaunijas uzņēmumi ziedo mazāk, taču naskāk maksā PVN, apliecina lielāku uzticēšanos nodokļu sistēmai? Ne gluži. Taukačs uzskata, ka atbildē drīzāk ir meklējama veiksmīgākā PVN iekasēšanas sistēma. Igaunija ir daudz investējusi IT sistēmās, kas nodokļa iekasēšanu padara pārredzamāku, ātrāk pamanot nesakrītības un tādējādi padarot neiespējamus dažādas shēmas. «Ja igauņiem ar mazāku valsti un ekonomiku PVN ienākumi ir tādi paši kā mums, bet valstij izkrāptais PVN ir vairāk kā četras reizes mazāks nekā mums, viņi sabiedriski svarīgiem mērķiem no valsts budžeta var atļauties novirzīt vairāk nekā mēs. Kamēr nevaram to sakārtot, vismaz labi, ka ir šāda iespēja ar ziedojumu palīdzību paveikt svarīgus darbus.»